

Bemærkninger til lovforslaget

Den menneskeopfattelse, der rådede i enevældens dage, gjorde det til en selvfølgelig – nærmest gudegiven – sag, at kongens undergivne ikke måtte udtale sig kritisk udadtil over, hvad kongens kanscellier og andre embedsværker resolverede eller havde under overvejelse.

I 1849 overtog Danmark ytringsfrihedsdogmet fra de store franske og amerikanske revolutioner. Men det blev det ikke stort bedre af. Hårde fortiesvinde blæste fra den tids jernlady – imperieregenten Victoria.

Snart tre generationer efter klunketids-dronningens død er tavshed og fortieser stadig en hovedmelodi for, hvad der erfares i offentlig tjeneste og hverv. Nogle af de vigtigste lovbestemmelser optrykkes i bilag 1. De er tilmed så elastigummede, at den enkelte offentligt ansatte må frygte at blive ramt, selv for rent harmløse oplysninger, hvis magthaverne gerne vil sparke ud efter ham, mens omvendt spytlikkere, der er de overordnede velbehagelige, indrømmes velvillige fortolkninger, hvis de undtagelsesvis kommer ud af trit med His Masters Voice.

Efter forslagsstillernes opfattelse bør tavshedspligten lempes massivt. Hovedargumenterne herfor er:

- 1) Det enkelte menneske skal have den mest udstrakte personlige frihed, uden at der er adgang til for samfundet at revse og korrigere ham, medmindre vægtige hensyn taler for, at friheden skal indskrænkes.
- 2) De åbne døres samfund er på lidt længere sigt det stærkeste samfund. I tys-tys-klimaer vokser og vokser slendrianerier nemlig som invaliditetsskabende kræftsvulster.
- 3) Skal Danmark klare sig, er viden og indsigt hovedvåbenet. Men værdien af viden beror på, hvor udbredt den er. Derfor bør hævninger for udbredelse af viden fjernes. Folkestyrets magthavere – journalister, politikere og andre – må ikke gøres til lækhundene.

Samfundet udvikler sig tilmed i disse år fantastisk hurtigt. Hvad der var de højere sandheder for nogle år siden, er nu ved at blive hule

fraser. Hvad vore bedsteførelde absolut ikke kunne tolerere, er nu om dage selvfølgelig banaliteter. For at en sådan omskiftelighed kan forløbe under nutidsproblemerne komplicitet, så mindst muligt kommer på skæbnemættede afveje, er det bedst med udstrakt frihed for, at flest mulige synspunkter kan krydse klinger. Selve Danmarks lidenhed begrænser i forvejen ulykkeligt stærkt, hvor mange der på kvalificeret vis kan deltage i den danske debat. Loven skal ikke unødigt hidføre yderligere begrænsninger og fremture med at forkroble debatten.

Den offentlige administration er summen af millionvis af enkeltsager. Samfundsdiskussionen får et alt for abstrakt og virkelighedsfjernt præg, når den føres uden dybtgående kendskab til dette grundmateriale. Viden skal ikke forbeholdes teknokraterne selv. De har nemlig egoistiske interesser at hyppe. Sagsområdet giver dem deres levebrød, og de besværes nødtigt af kvalificeret kritik. Følgelig frydes de, når andre afskæres fra indgående og omfattende oplysning om, hvad der går for sig i forvaltningerne, og deres kritik derfor kan affejes med, at de ikke har tilstrækkelig detailviden.

I masser af tilfælde er påberåbelse af tavshedspligt blevet embedsmændenes skalkeskjul. Den bestandige kritik af administrationen, som er folkestyrets salt, kan de så dejligt unddrage sig under henvisning til, at tavshedspligt forbyder dem at udtale sig. Dette hindrer på den anden side ikke embedsmændene i at få, hvad de selv finder belejligt, ud i den offentlige debat. De kan underhånden lade det ene og det andet – ofte manipulerede – faktum sive ud. Selv om enhver kan se, at oplysningen næsten nødvendigvis må stamme fra embedsmænd, kan ingen angribe dem. Det almindelige journalistprincip er jo at hemmeligholde kilder, som ønsker at være anonyme.

De offentlige systemer fungerer hurtigere, billigere og rigtigere, hvis man holdt op med at undertrykke kendsgerninger.